

Kenessei Zsolt főhadnagy:

STABILITÁS, PARTNERSÉG, EGYÜTTMŰKÖDÉS

Siposné Kecskeméthy Klára: *A NATO partnerségi kezdeményezések története 2021-ig* című könyvéről

A SZERZŐRŐL:

Dr. Kenessei Zsolt főhadnagy, egyetemi tanársegéd, doktorandusz (Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar)

2022-ben a NATO az 1982-es spanyol csatlakozás (ekkor lett Spanyolország a NATO 16. tagja) 40. évfordulóját ünnepelte, ezért a Szövetség Madridban tartotta az aktuális csúcstalálkozót. A madridi csúcs jelentőségét már a tanácskozás megkezdése előtt Jens Stoltenberg NATO-főtitkár meghatározónak aposztrofálta, hiszen már megkezdődött (a nemzeti ratifikációk még jelenleg is tartanak) a két észak-európai ország, Finnország és Svédország felvételi eljárása. A madridi csúcstalálkozón jóváhagyták a NATO új stratégiai koncepcióját, amelyben a három alapfeladat között továbbra is fontos szerepet tölt be a kooperatív biztonság. Erre az alkalomra egy nagy jelentőségű szakkönyv jelent meg Siposné dr. Kecskeméthy Klára ezredes, egyetemi tanár tollából a NATO-partnerségekről. A Zrínyi Kiadó által 2021 végén kiadott könyvet a Magyar Hadtudományi Társaság elnöke, prof. dr. Szenes Zoltán ny. vezérezredes 2022. november 22-én mutatta be a „A NATO Madrid után” című konferencián.

A szerző nem kisebb feladatra vállalkozott, mint a világ legjelentősebb politikai és katonai szövetsége kiterjedt partnerségi kapcsolatainak összegző és szintetizáló értékelésére. Siposné Kecskeméthy Klára ezredes asszony jeles képviselője a NATO-kutatásoknak, hiszen 1997 és 2003 között a Honvédelmi Minisztérium Oktatási és Tudományszervező Főosztályán a NATO PfP-együttműködés feladataival foglalkozott. Az 1999-es csatlakozást követően mint a felsőoktatási osztály vezetőjének a Szövetség által nyújtott oktatási, képzési lehetőségek feltérképezése, a magyar katonai felsőoktatásba történő integrálása volt az egyik fontos feladata. A következő karrier-állomásán még szorosabb kapcsolatba került a NATO-partnerségi kezdeményezésekkel, hiszen 2003 és 2006 között Rómában a NATO Defence College fakultás-tanácsadója, nemzeti rangidőse volt, ahol részt vett az akadémiai oktatási anyagok és programok kialakításában. Könyvében a NATO alapításától 2021-ig mutatja be a partnerségek történetét, működését és lehetséges jövőjét. A különböző partnerségi kapcsolatok (Partnerség a Békéért, Mediterrán Párbeszéd, Isztambuli Együttműködési Kezdeményezés, Globális Partnerek) rendszerét átfogóan, a Szövetség hármass feladatrendszeréhez (kollektív

védelem, válságkezelés, kooperatív biztonság) kapcsolódóan ismerteti, jellégéből fakadóan a kooperatív biztonság dimenziójára fókuszálva. A szerző külön fejezetet szentel a NATO és „egyéb” biztonsági szervezetek (ENSZ, EU, EBESZ, Afrikai Unió) kapcsolatrendszerének.

A könyv átfogó szemlélettel – a Szövetség szempontjából a stabilitás kivetítése és a határain kívüli biztonság erősítése vetületében – tekint a partnerségi kapcsolatokra, míg a partnerek szempontjából a tanulás fontosságát hangsúlyozza, ahol az értelmezhető a csatlakozásra való felkészülés, illetve a közös biztonsághoz való hozzájárulás tekintetében.

A könyv tíz fejezete és 52 alfejezete logikusan követik egymást. A *Szövetség partnerkapcsolatainak kezdete* címet viselő első fejezetben a Washingtoni Szerződés létrejöttét, a bővítési köröket mutatja be a szerző, majd a NATO-csúcserkezetek és a partnerségi kapcsolatok összefüggéseit ismerteti, végül az Észak-atlanti Együttműködési Tanács megalkakulását, jelentőségét húzza alá.

A Partnerség a Békéért fejezet mottója egy Colin L. Powelltől kölcsönzött gondolat: „*Meggyőződésem, hogy az 1994-ben alapított Partnerség a Békéért Programot és az 1997-ben létrehozott Euro-atlanti Partnerségi Tanácsot a történészek a hidegháború utáni korszak legbölcsebb kezdeményezésének értékeli majd.*” A mottóval összhangban a szerző értékeli a Partnerség a Békéért kezdeményezés működését, több szempont szerint csoportosítja a részes államokat, bemutatja az új háromkörös partnerségi modellt, a globálissá váló partnerségi kapcsolatok jellemzőit. Ebben a fejezetben – a Partnerségi Interoperabilitási Kezdeményezés és a Védelmi Képességfejlesztési Kezdeményezés létrehozása kapcsán – különös hangsúly helyeződik a walesi (2014) csúcstalálkozóra. A varsói (2016) csúcstalálkozon Grúzia és Ukrajna kérdésköre kerül említésre, bár a kéziratot a szerző 2021 decemberében lezárta, azért hangsúlyozta, hogy a 2022. február 24-én kezdődött Ukrajna elleni invázió alapvetően befolyásolja a partnerségi kapcsolatrendszert, még ha a könyvben nem is vizsgálja ezeket a hatásokat.

A *NATO és Oroszország stratégiai partnersége* fejezet kiemeli, hogy Oroszország mindig is meghatározó partnere volt a Szövetségnek, hiszen az európai biztonság szempontjából kiemelkedő jelentőségű országról van szó. A fejezet bemutatja a stratégiai partnerség történetét, az együttműködés intézményesülését, és kiemel olyan eseményeket, melyek alapvetően befolyásolták a NATO és Oroszország viszonyát, mint például a koszovói, a grúzai vagy éppen az ukrajnai (2014-es) események, melyek negatív hatással voltak az együttműködésre. De a szerző arra is rámutat, hogy voltak pozitív példák is a kooperációban, például a 2001-es terrortámadás után erősödött az együttműködés. A szerző sorra veszi, milyen területeken valósult meg kooperáció a NATO és Oroszország között, ilyenek például: az afgán fegyveres erők támogatása, kábítószer-ellenes erők közös kiképzése, terrorizmus elleni küzdelem, hadszíntéri/ballisztikus rakétavédelem, fegyverzet-ellenőrzés, tudományos együttműködés.

A következő fejezet *Ukrajna stratégiai partnerségi helyzetét* tárgyalja. A történeti áttekintés és az intézményrendszer felvázolása után itt is az együttműködés fő területeinek bemutatása következik, melyekben a C4 projekt (Command, Control, Communication and Computers), a logisztika, a kibervédelem, az orvosi rehabilitáció, a katonai rekonverzió, a lőszer- és robbanóanyag-mentesítés, valamint különböző NATO-műveletekben történő aktív részvétel, illetve szervezett információ-átadás szerepelt.

A szerző *Grúziának* is önálló fejezetet szentel, melyben a korábbiakhoz hasonlóan bemutatja az együttműködés fejlődéstörténetét és intézményrendszerét.

A következő stratégiai fontosságú terület, a *Mediterráneum* is saját fejezetet kapott, a térséggel kapcsolatban bemutatja a Mediterrán Párbeszéd szervezetének megalakítását, illetve

a partnerországok kölcsönös függését egymástól, valamint az afrikai térség más államaitól. Az együttműködés fő területei: a terrorizmus elleni küzdelem, a határellenőrzés, a hírszerzési információk megosztása, a kiberbiztonság, a polgári védelem és a Tudomány a Békéért és Biztonságért kezdeményezésben való részvétel.

A Mediterrán Párbeszéd országaihoz szorosan kötődik az *Isztambuli Együttműködési Kezdeményezés* (ICI), hiszen a térség biztonsága értelmezhetetlen a Közel-Kelet országainak biztonsági helyzete ismeretének hiányában. A térség sokszínűsége miatt inkább kétoldalú kapcsolatok kiszélesítésének színtere a kezdeményezés, de a földrajzi sajátosságok indokolják a mediterrán térségtől történő elkülönítést.

A könyv 8. fejezete a *NATO globális partnerségi kapcsolatainak* bemutatására vállalkozik, mely fejezet fő tanulsága, hogy a Szövetség a Föld bármely térségében hajlandó partnerségi viszony kialakítására, amennyiben az a globális biztonság érdekeit szolgálja. (A madridi csúcstalálkozóra a NATO meghívta a csendes-óceáni térség négy országát, Ausztráliát, Dél-Koreát, Japánt és Új-Zélandot. A NATO-főtitkár január végén Szöulba és Tokióba tett történelmi látogatást.)

A fejezetben a szerző felvázolja a NATO kapcsolatainak alakulását Ausztráliával, Új-Zélanddal, Japánnal, a Koreai Köztársasággal, Mongóliával, Irakkal, Afganisztánnal, Pakisztánnal és Kolumbiával. A szerző vitatható módon ide sorolja Indiát is, pedig a dél-ázsiai országgal nincs formális együttműködése a NATO-nak, még ha a kapcsolatok fejlődésének is vagyunk tanúi. Természetesen valamennyi ország esetén jól körülhatárolható érdekek találhatók az együttműködés hátterében, ami egyaránt befolyásolja az együttműködés szorosabbra fűzésének igényét mind a Szövetség, mind pedig a partnerországok szempontjából. Gondoljunk itt geostratégiai érdekekre, a terrorizmus elleni harc hívószavára, esetleg a kábítószer-kereskedelem visszaszorítására.

A szerző a könyv zárófejezetében (*A NATO 2030 jelentés: stratégiai prioritások új megközelítésben*) megállapítja, hogy a *NATO 2030: Egységben egy új korszakért* jelentésben a Szövetség által is elismerten új kihívásokhoz kell alkalmazkodni, és ennek kulcsát, egyetértésben a jelentés megállapításaival, a partnerségi kapcsolatok erősítése jelenti.

A könyv átfogó módon mutatja be a NATO partnerségi rendszerét; összefoglaló, szintetizáló munka. A partnerségi kapcsolatok tekintetében kézikönyvként, de akár tankönyvként is alkalmazható. A szerző mondanivalóját 18 ábra, 36 táblázat és 40 kép támasztja alá, illetve színesíti; 35 oldalnyi irodalom felhasználásával készült el a 262 oldalnyi törzsszöveg, melynek során 43 oldalnyi hivatkozás segíti az olvasót a bővebb kitekintésben. Kézikönyvként történő alkalmazása mellett szól a rövidítések mintegy öt oldalnyi jegyzéke, mely vélhetően valamennyi NATO-val kapcsolatos írás kiindulópontja lesz a jövőben.

A szerző meggyőzően mutatja be a NATO kivételes alkalmazkodó képességét a hidegháború utáni megváltozott biztonsági környezethez, illetve – az azóta jelentkező új típusú fenyegetésekre adott válaszokon keresztül – a folyamatosan változó világhoz. A könyv újdonsága a partnerségi kapcsolatok földrajzi, funkcionális és szervezeti rendszerben történő komplex vizsgálata, melynek során a szerző a NATO szemszögéből tekinti át a folyamatokat.

Összességében elmondható, hogy a 2021-ben lezárt kézirat utolsó mondata a szerző előrelátásáról tesz tanúbizonyságot, hiszen így hangzik: „*A jövőben bővülhet a partnerországok köre, mert a NATO bárhol, bárkivel együttműködik, aki a globális és az euroatlanti térséget érintő kihívások és fenyegetések elleni fellépésben partner lehet.*”